

Ігор Іваній

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-6578-1480

DOI 10.24139/2312-5993/2017.07/059-069

МОНІТОРИНГ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розглянуто моніторингову складову багатокomпонентної системи науково-методичного забезпечення формування професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки, що являє собою комплексну складноструктуровану технологію. Затверджується необхідність обліку в підготовці студентів професійної придатності до професійно-педагогічної діяльності, на основі якої формується професійно-педагогічна культура майбутнього фахівця. Запропоновано сукупність критеріїв і показників, методи діагностики рівнів сформованості означеного особистісного феномену, визначено організаційно-експериментальну базу розробленої системи.

Ключові слова: професійна придатність, професійно-педагогічна культура, майбутній фахівець фізичного виховання та спорту, науково-методичне забезпечення, моніторинг, критерії, показники, методи діагностики.

Постановка проблеми. За умови впровадження нової педагогічної парадигми особливої значущості набувають теоретико-методологічні, соціально-психологічні та організаційно-педагогічні аспекти проблеми гуманістичного розвитку випускників вищих навчальних закладів, зокрема фахівців фізичного виховання та спорту. Ці фахівці є носіями й трансляторами цінностей загальної і фізичної культури, переносять отримані знання, практичні вміння, відносини на культуру навчально-виховної та фізкультурно-спортивної діяльності, здоров'я, побуту, розваг, сприяючи таким чином удосконаленню культури суспільства. Тому формування професійно-педагогічної культури особистості майбутнього фахівця сфери фізичної культури і спорту є одним із пріоритетних у вищій фізкультурній освіті.

Актуальність даної проблеми зумовлена також посиленням соціокультурної цінності формування професійно-педагогічної спрямованості майбутніх фахівців у галузі фізкультурно-спортивної освіти, розвитку здатності до прогностичного аналізу фізкультурно-спортивної діяльності, творчого застосування отриманих знань на практиці, що призводить до необхідності всебічного вивчення проблеми формування професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту, а саме аспектів, пов'язаних із моніторингом процесу професійної підготовки.

Аналіз актуальних досліджень. У професійній фізкультурній освіті проблема формування професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту започаткована в роботах А. Аргунової, Е. Вільчковського, Л. Демінської, Л. Сущенко, О. Тимошенко (аспект професійно-педагогічної орієнтації майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту), В. Бальсевича, М. Візителя, М. Віленського, Т. Круцевич, Л. Лубишевої, Л. Матвеева, Ю. Ніколаєва (особливості формування фізичної і спортивної культури особистості майбутнього фахівця). Питання моніторингу окремих складових результатів та підвищення якості професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурних спеціальностей представлено в роботах А. Аргунової, П. Петрової (професійно-педагогічна спрямованість підготовки фахівців у системі фізкультурної освіти [1]), В. Ашанина, Е. Басенко (аналіз креативних здібностей студентів [2]), А. Боляк, Н. Боляк (критерії і процедури оцінки професійної підготовленості майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту [3]), Т. Дерези (особливості формування діяльнісного компоненту акмеологічної компетентності фахівця фізичного виховання [4]).

Проте питання, що розкривають теоретичні й методичні основи формування професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту, науково-методичне обґрунтування цієї системи, зокрема її моніторингова складова, сьогодні залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – дослідити проблему підвищення рівня професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурно-спортивних спеціальностей, зокрема, розкрити питання, пов'язані з моніторингом сформованості професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки.

Методи дослідження: використано аналіз і синтез науково-методичної літератури (опрацьовано більше 100 джерел). На основі системно-структурного і функціонального методів здійснено розробку й обґрунтування: моніторингової складової системи формування професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту; застосування в якості вихідної категорії «професійна придатність до діяльності» як головного орієнтиру для побудови «індивідуального шляху» формування означеного феномену; визначення критеріїв, показників і методик діагностики (включаючи і авторські розробки) сформованості професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця.

Виклад основного матеріалу. Осмислюючи сутнісні ознаки професійно-педагогічної культури (ППК) майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту (ФВ та С), як особистісного феномену, ми даємо таке визначення поняттю: це якість особистості, що здатна до синтезування соціально-педагогічних та фізкультурно-спортивних цінностей, які

відображають змістові й процесуальні характеристики означеного феномену та виявляються у способах і формах його творчої самореалізації в різносторонніх видах фізкультурно-спортивної діяльності й спілкуванні, є узагальненим показником професійно-педагогічної компетентності та метою професійного самовдосконалення [6, с. 224].

Висвітлення проблеми формування ППК майбутнього фахівця ФВ та С, як системного полікультурного феномену, вимагає розробки, обґрунтування та реалізації цілісної системи науково-методичного забезпечення, що включає концептуально-цільовий, змістово-структурний, операційно-діяльнісний (технологічний) і оцінно-результативний (моніторинговий) складники.

Що стосується моніторингового складника науково-методичного забезпечення системи формування ППК майбутнього фахівця ФВ та С у процесі професійної підготовки, то засновуючись на результатах робіт [5; 9], ми визначили, що він являє собою комплексну складноструктуровану технологію, яка включає в себе умови, об'єкти, критерії, показники, етапи моніторингу та передбачає безперервний збір інформації, її структурування, аналіз, здійснення зворотнього зв'язку для внесення корективів у процес, що відстежується, урахування отриманих даних у реалізації нової освітньої стратегії в контексті фізкультурно-педагогічного процесу.

З точки зору культуролого-акмеологічного підходу доцільно в якості вихідної характеристики при формуванні ППК майбутнього фахівця ФВ та С застосовувати категорію «професійна придатність». Під «професійною придатністю» розуміється динамічний, відносно стійкий, оптимальний рівень поєднання біологічно і соціально обумовлених передумов людини, необхідних для успішної професійної діяльності у фізкультурно-спортивній сфері [7; 10]. На нашу думку, у зміст професійної придатності фахівця з фізичного виховання та спорту необхідно включити:

- а) професійно-педагогічну спрямованість особистості (інтереси, мотиви, ідеали, ціннісні орієнтації, професійні наміри, потреби);
- б) розумову (інтелектуальну) придатність;
- в) фізичну (загальнофізичну і спеціальну) придатність;
- г) індивідуально-психологічні особливості особистості (темперамент, характер, здібності).

Професійна придатність – це вихідна категорія, яку необхідно враховувати ще на довишівському етапі формування майбутнього фахівця – під час професійної орієнтації, професійного відбору. Урахування особливостей професійної придатності студента в період навчання надає можливість коригувати окремі її складові шляхом цілеспрямованого педагогічного впливу. Професійна придатність до діяльності є головним орієнтиром для побудови «індивідуального шляху» формування майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту. Вона не суперечить поняттю ППК, але

є вихідною величиною, на базі якої у процесі освіти формується компетентність (як знання в широкому сенсі), потім у процесі квазіпрофесійної діяльності у вищому навчальному закладі та післявишівському етапі формується «професіоналізм» (уміння в широкому сенсі) та «професійна педагогічна майстерність» як явища високого рівня ППК фахівця ФВ та С.

Ми виділяємо такі професійно обумовлені особливості професійної придатності фахівця фізичного виховання та спорту (див. табл. 1), які враховують: 1) професійні вимоги; 2) професійно важливі якості; 3) методики їх виявлення.

Таблиця 1

Професійно обумовлені особливості професійної придатності фахівця фізичного виховання та спорту

Професійні вимоги	Професійно важливі якості	Методики
1	2	3
1.Професійно-педагогічна спрямованість	Інтереси, мотиви, ідеали, ціннісні орієнтації, професійні наміри, потреби	Картка мотиваційних орієнтацій студента (авторська розробка); методика М. Рокича діагностики ціннісних орієнтацій особистості; методика «Мотивація до успіху»; анкета вивчення особистісного потенціалу професійно-педагогічних якостей педагогів (О. Дем`янчук)
2.Розумова (інтелектуальна) придатність	Гуманітарно-гностичні вміння й навички, когнітивно-пізнавальні, інтелектуальні, смислопошукові, етико-комунікативні, рефлексивні вміння	Опитувальник щодо оцінки професійних умінь і якостей студента (авторська розробка); методика оцінки когнітивного потенціалу в навчанні (М. Шевандрін); тест структури інтелекту (Р. Амтхауер); тест комунікативних умінь Міхельсона; методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (А. Карпова)

3. Фізична (загальнофізична і спеціальна) придатність	Зріст, вага, оптимальне співвідношення зросту і ваги; показники фізичного здоров'я; показники динамометрії, спірометрії	Методика оцінки соматичного здоров'я (Г. Апанасенко); методика оцінки фізичного здоров'я (чоловіки, жінки); методика, що визначає динамометрію і спірометрію
4. Індивідуально-психологічні особливості особистості	Темперамент, характер, стійкість, обов'язковість, самостійність, самоконтроль, сміливість, практичність та ін.	Питальник 16PF Кеттела; методика визначення психічних характеристик особистості (А. Ассігнер, Т. Немчина)

Ураховуючи особливості і взаємообумовленість компонентів ППК майбутнього фахівця ФВ та С [6], було розроблено критеріальний апарат дослідження, тобто сукупність критеріїв та показників для вимірювання рівнів сформованості особистісного феномену що досліджується. Ми пропонуємо такі критерії дослідження ППК майбутнього фахівця ФВ та С: ціннісно-мотиваційний, гностично-когнітивний, діяльнісно-процесуальний, творчо-креативний – де критерії виступають як ознаки оцінювання, числом вимірювання яких є показники.

Ціннісно-мотиваційний критерій спрямований на виявлення ціннісних і мотиваційних новоутворень фахівця фізичного виховання та спорту як людини культури, змін у домінуючих потребах, їх нової ієрархізації, ступеня асиміляції й цінностей, що відображає інтегративну динамічну сутність його ціннісно-мотиваційної сфери та ціннісно-смісловий зміст в умовах культурно-освітнього середовища. Цей критерій виступає як комплекс усвідомлення цінностей і мотивів, від яких залежить вибір дій щодо вдосконалення професійно-педагогічних якостей фахівця, які досліджуються за допомогою таких показників: сформовані пізнавальні, морально-етичні, соціально-гуманістичні, духовні, професійно-педагогічні цінності фахівця; мотиваційні якості, що стимулюють ефективне здійснення навчальної і професійної діяльності; ставлення до професії фахівця фізичного виховання та спорту.

Гностично-когнітивний критерій слугує виявленню особистісно-когнітивного ресурсу, який відображає сформованість професійно-педагогічних і особистісних якостей і вмінь фахівця фізичного виховання та спорту, його знанневого фонду, які вимірюються завдяки таким показникам: глибина, повнота і міцність знань, набутих у навчально-виховному процесі, їх діалектичність, системність, міждисциплінарність, інтегрованість; сформовані інтелектуальні, методологічні, смислопошукові, рефлексивні вміння; розвиток професійних, особистісних якостей.

Діяльнісно-процесуальний критерій указує на доцільність, точність, гнучкість здійснення технологічного інструментарію фізкультурно-спортивної діяльності, який спрямовано як на раціональну, так і на ціннісно-орієнтовану дію, реалізацію соціальної (оздоровчої), освітньої, виховної, комунікативної, організаційно-управлінської функцій професійно-педагогічної культури фахівця. Цей комплекс професійно-педагогічних умінь, що сприяють ефективній фізкультурно-спортивній діяльності, визначається за допомогою таких показників: сформованих професійно-педагогічних (соціально-педагогічних, рухових, валеологічних, інформаційно-дослідних) компетенцій студента; комунікативних і організаційно-управлінських умінь у сфері фізичного виховання та спорту.

Творчо-креативний критерій відображає творчу спрямованість процесуальних і змістових характеристик професійно-педагогічних підходів до фізкультурно-спортивної діяльності та індивідуально-креативний розвиток майбутнього фахівця ФВ та С, його інновативність, що виявляється у творчому ставленні до професії. Ці характеристики фахівця вимірюються завдяки таким показникам: розвиток творчих здібностей; розвиток креативності; нове бачення розв'язання фізкультурно-спортивних проблем, яке фіксує різні форми породження професійно-педагогічних інновацій, авторські розробки.

Представлені нами критерії, показники надають можливість здійснювати моніторинг формування ППК майбутнього фахівця ФВ та С у розрізі професійної підготовки вищого навчального закладу, який розуміється нами як апарат діагностики, що містить валідні, надійні методики, які слугують основою виявлення кількісних, якісних характеристик що досліджується феномену (табл. 2).

Таблиця 2

Узагальнена таблиця визначення рівнів сформованості професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту

№	Складові компонентів	Методики
1	2	3
Ціннісно-мотиваційний критерій		
1	Сформовані професійно-педагогічні цінності (пізнавальні, морально-етичні, соціально-гуманістичні та ін.)	Методика діагностики ціннісних орієнтацій особистості (Рокич М., 2001); методика діагностики духовного розвитку особистості (Вознюк О.В., 2013)

2	Ставлення до професійно-педагогічних цінностей та до професії фахівця фізичного виховання та спорту	Методика для діагностування ціннісних орієнтацій (тест Красилю О. «Що значить пізнати себе?» 2011); Тест-опитувальник задоволеності навчальною діяльністю (Міщенко Л. В., 2007); Картка соціально-духовних цінностей студента фізкультурного профілю (авторська розробка, 2016)
3	Мотивація до досягнення успіхів у навчальній та майбутній професійній діяльності	Тест-опитувальник спрямованості навчальної мотивації (Дубовицька Т. Д., 2006); методика «Мотивація до успіху» (Панфілова А. П., 2004); методика «Самооцінка професійно-педагогічної мотивації» (Фетискін Н. Н., 2002)
Гностично-когнітивний критерій		
4	Професійно-педагогічні знання (теоретичні, методичні, практичні)	Результати поточного і підсумкового контролю знань; методика оцінки когнітивного потенціалу в навчанні (Карпов А. В., 2007)
5	Розвиток фізкультурно-спортивного світогляду	Авторська методика визначення рівня фізкультурно-спортивного світогляду (2016)
6	Рівень інтелектуальних вмінь	Опитувальник для перевірки здібностей у професійній діяльності (Зеєр Е. А., 2009); тест структури інтелекту (тест Амтхауера Р., 2010)
7	Рівень рефлексивних умінь	Методика оцінки рівня розвитку рефлексії (Шевандрін М. К., 2007); методика діагностики рівня розвитку рефлексивності (Карпов А.Д., 2009)
8	Розвиток професійних, особистісних якостей	Адаптований тест Кеттела-16PF-опитувальник (Кеттел Р., 200); анкета вивчення особистісного потенціалу професійно-педагогічних якостей педагогів (Дем'янчук О. О., 2012)
Діяльнісно-процесуальний критерій		
9	Сформованість професійно-педагогічних компетенцій	Опитувальник щодо оцінки навчально-виховних компетенцій студентів фізкультурних спеціальностей (соціально-педагогічних, рухових, валеологічних, інформаційно-дослідних), (авторська розробка, 2016)
10	Рівень комунікативних умінь	Тест комунікативних умінь Міхельсона (Міхельсон Л., 2013)

11	Організаційно-управлінські уміння	Методика виявлення й оцінки управленських і організаторських схильностей (Карелін А. А., 2007); тест-контроль із психології управління (Давидченко Т. С., 2008)
Креативно-творчий критерій		
12	Розвиток креативності	Тест «Креативність» (Вишняков Н. В., 2011); тест Джонсона для виявлення креативності (Джонсон М., 2012)
13	Розвиток творчих здібностей	Методика «Самооцінка творчого потенціалу особистості» (Фетискін Н. П., 2002)
14	Інновації у вирішенні фізкультурно-спортивних завдань	Методика «Навчальне портфоліо» (Маркова А. К., 2008)

Відповідний інструментарій та інструктивно-методичні матеріали для здійснення моніторингу професійної придатності є ППК майбутнього фахівця ФВ та С представлено нами в роботі [8]. Періодичність моніторингу професійної придатності та ППК особистості студента ми рекомендуємо проводити: вхідна (1курс), проміжна (2 і 3 курси) та вихідна (4 курс, 2 курс магістратури), діагностика для випускників – один раз на 5 років після завершення професійної підготовки у вищому навчальному закладі.

Організаційно-експериментальна база формування ППК майбутнього фахівця ФВ та С представлена: аудиторною роботою – це навчальні дисципліни циклів соціально-гуманітарної, природничо-наукової та фахової (професійно-орієнтованої та практичної) підготовки; позааудиторною роботою – навчальна та педагогічна (виробнича) практики, курсові, дипломні та магістерські роботи, наукові студентські роботи, науково-практичні конференції, методичні семінари тощо.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, моніторингова складова науково-методичного забезпечення формування ППК майбутнього фахівця ФВ та С у процесі професійної підготовки знаходить своє виявлення у відстеженні психолого-педагогічних і функціональних результатів освітнього процесу з максимальним наближенням до змісту професійної придатності та реальної професійно-педагогічної діяльності фахівця. Показано, що моніторингова складова формування ППК майбутнього фахівця ФВ та С надає уявлення про складний, варіативний характер розробленої авторської комплексної складно-структурованої технології.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розширенні переліку об'єктів моніторингу, автоматизації процесу моніторингу для

внутрішнього забезпечення якості професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аргунова, А. П., Петрова, Т. Н. (2017). Профессионально-педагогическая направленность подготовки специалистов в системе физкультурного образования. *Теория и практика физической культуры*, 3, 6–9. (Arhunova, A. P., Petrova, T. N. (2017). Professional-pedagogical orientation of specialist training in the system of physical culture education. *Theory and practice of physical culture*, 3, 6–9).

2. Ашанин, В. С., Басенко, Е. В. (2009). Информационно-методическое обеспечение диагностики креативных способностей студентов вузов физкультурного профиля. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 3, 227–230 (Ashanin, V. S., Basenko, E. W. (2009). Informational-methodological supply of creative ability diagnostics of students of high schools of physical culture specialisation. *Slobozhanskyi scientific-sports bulletin*, 3, 227–230).

3. Боляк, А. А., Боляк, Н. П. (2016). Критерії професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції (19–20 квітня 2016 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка*, (сс. 81–86) (Boliak, A. A., Boliak, N. P. (2016). Criteria of professional training of the future specialists in physical training and sport. *Modern problems of physical education and sports of different groups of population: proceedings of the international scientific-practical conference. Sumy: SumSPU named after A. S. Makarenko*, (pp. 81–86)).

4. Дереха, Т. Г. (2016). Акмеологические основы динамики формирования деятельностного компонента акмеологической компетентности специалистов физического воспитания. *Физическое воспитание студентов*, 5, 11–16. DOI: 10.15561/20755279.2016.0502 (Dereka, T. H. (2016). Akmeological bases of dynamics of activity component formation of akmeological competence of physical training specialists. *Physical education of students*, 5, 11–16. DOI: 10.15561/20755279.2016.0502).

5. Зеер, Э. Ф., Павлова, А. М., Симанюк, Е. Е. (2005). Мониторинг профессионального развития личности. *Модернизация профессионального образования: компетентностный подход*, (сс. 112–126). М.: Московский психолого-социальный институт. (Zeier, E. F., Pavlova, A. V., Simanjuk, E. E. (2005). Monitoring of the personality professional development. *Modernization of professional education: competence approach*, (pp. 112 – 116), М.: Moscow psychological-social institute).

6. Іваній, І. (2017). Зміст професійно-педагогічної культури фахівця фізичного виховання та спорту. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1 (65), 217–228. DOI: 10.24139/2312-5993/2017.01/2017-228 (Ivanii, I. (2017). The content of professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1 (65), 217–228. DOI: 10.24139/2312-5993/2017.01/2017-228).

7. Іваній, І. В. (2017). Культуролого-акмеологічний підхід до організації підготовки магістрів фізкультурних спеціальностей. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 1–2, 48–53 (Ivanii, I. V. (2017). Culturological-acmeological approach to organisation of masters of physical culture specialities training. *Continuous professional education: theory and practice*, 1–2, 48–53).

8. Іваній, І. В. (2017). Система моніторингу та самооцінки якості результатів професійно-педагогічної підготовки студентів фізкультурних спеціальностей. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка (Ivanii, I. V. (2017). *System of monitoring and self-*

assessment of quality of results of professional-pedagogical training of physical culture specialities students. Sumy: SumSPU named after A. S. Makarenko).

9. Красюк, Ю. М. (2014). Система моніторингу результатів навчальної діяльності студентів. *Педагогічні науки*, 66, 322–329. Херсон: ХДУ (Krasiuk, Yu. M. (2014). System of monitoring of results of the students' educational activity. *Pedagogical sciences*, 66, 322–329. Kherson: KhDU).

10. Хозяинов, Г. И., Кузьмина, Н. В., Варфоломеева, Л. Е. (2007). Акмеология физической культуры и спорта. М.: «Академия» (Khoziainov, N. I., Kuzmina, N. W., Varfolomieieva, L. E. (2007). *Akmeology of physical culture and sport*. M.: Academy).

11. Fricke, Hann-Jan., Gathercole, C., Skinner, A. Monitoring Education for Global Citizenship: A Contribution to Debate. Retrieved from: http://deeeep.org/wp-content/uploads/2015/01/-DEEEP4_Quality_Impact_Report_-2014_web2.pdf.

РЕЗЮМЕ

Иваний Игорь. Мониторинг сформированности профессионально-педагогической культуры будущего специалиста физического воспитания и спорта в процессе профессиональной подготовки.

Рассмотрена мониторинговая составляющая многокомпонентной системы научно-методического обеспечения формирования профессионально-педагогической культуры будущего специалиста физического воспитания и спорта в процессе профессиональной подготовки, которая представляет комплексную сложноструктурированную технологию. Утверждается необходимость учета в подготовке студентов профессиональной пригодности к профессионально-педагогической деятельности, на основе которой формируется профессионально-педагогическая культура будущего специалиста. Предложена совокупность критериев и показателей, методы диагностики уровней сформированности указанного личностного феномена, определена организационно-экспериментальная база разработанной системы.

Ключевые слова: профессиональная пригодность, профессионально-педагогическая культура, будущий специалист физического воспитания и спорта, научно-методическое обеспечение, мониторинг, критерии, показатели, методы диагностики.

SUMMARY

Ivanii Igor. Monitoring of professional-pedagogical culture formation of the future physical training and sport specialist in the process of professional training.

The article is devoted to the monitoring component of multicomponent system of scientific-methodological supply of professional-pedagogical culture formation of the future physical training and sport specialist in the process of professional training, which is a complex structured technology that includes conditions, objects, criteria, indicators, methods of diagnostics, and stages of monitoring.

It has been offered to use category "professional suitability", which is understood as dynamic, relatively stable, optimal level of combining biologically and socially preconditioned premise of a personality, which are necessary for successful professional activity in physical culture and sport sphere as the initial characteristic in formation of professional-pedagogical culture of the future physical training and sport specialist. Content of professional suitability of physical training and sport specialist comprises professional-pedagogical direction of a person, mental, physical (general and special physical) suitability, individual-psychological peculiarities of a personality. We have singled out professionally preconditioned peculiarities of professional

suitability of the future specialist which take into consideration important qualities of a specialist. It has been shown, that on the basis of professional suitability of a student in the process of education competence (knowledge in the broad sense) is forming, in the process of professional activity in higher educational establishment and after higher school stage "professionalism" (skills in broad sense) and "professional skills" are forming as phenomena of high level of professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist.

On the basis of consideration of peculiarities and interdependence of components of professional-pedagogical culture of physical training and sport specialist we have developed the complex of criteria, indexes and methods of diagnostics for measuring levels of formation of studied personal phenomenon. We have proposed value motivational, gnostic-cognitive, activity procedural, creative criteria which act as characteristics of measurement, number measuring of which are indicators. Represented criteria and indicators give opportunity to realize monitoring of professional-pedagogical culture formation of the future physical training and sport specialist in the context of professional training of higher educational establishment which is understood as methodological apparatus of diagnostics which contains valid, reliable methods which serve as the basis for identification of quantity and quality characteristics of studied phenomenon.

Key words: *professional suitability, professional-pedagogical culture, future physical culture and sport specialist, scientific-methodological supply, monitoring, criteria, indicators, methods of diagnostics, measuring of educational technologies effectiveness.*

УДК 378.091.212:364-787.522:81

Ольга Кривонос

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-8076-3259

DOI 10.24139/2312-5993/2017.07/069-079

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Метою статті є аналіз наукового підходу до організації соціально-педагогічної адаптації студентів молодших курсів, що забезпечить підвищення рівня їх успішної професійної підготовки. Представлено теоретичні основи соціально-педагогічної адаптації студентів. Зокрема, проаналізовано точку зору психологів, соціологів і педагогів на досліджуваний процес, зазначено структуру процесу адаптації як енергетичної підсистеми, середовищної підсистеми, діяльній підсистеми, соціальної підсистеми, особистісної підсистеми. Зазначено рівні та етапи соціальної адаптації, види соціально-педагогічної адаптації як нормальна адаптація, девіантна адаптація, патологічна адаптація. Схарактеризовано особливості дидактичної адаптації як невід'ємної складової соціально-педагогічної адаптації студентів.

Ключові слова: *соціально-педагогічна адаптація, психологічна адаптація, соціальна адаптація, дидактична адаптація, структура адаптації, рівні адаптації, етапи адаптації, концепція системного розгляду адаптації.*

Постановка проблеми. Якість підготовки студентів у вищому навчальному закладі значною мірою залежить від розв'язання проблем соціально-педагогічної адаптації першокурсників до нових умов навчання,